תנא דבי ר' ישמעאל כרבי [א] שמעון בן יוחי אומרים [ב] זה וזה יסוד מערבי וסימניך [ג]משכו גברי לגברא: **מתני'** העולה קדשי קדשים שחיטתה בצפון וקיבול דמה בכלי שרת בצפון [א]ודמה טעון שתי מתנות שהן ארבע [ב]וטעונה הפשט וניתוח וכליל לאשים: **גמ'** עולה מ"ט תני ליה [ג] קדשי קדשים משום דלא כתיב בה (לה') קדשי [ד] קדשים היא: ודמה טעון שתי מתנות: היכי עביד אמר רב נותן וחוזר ונותן ושמואל אמר מתנה אחת [ג]כמין גמא נותן כתנאי [ה] [ד]יכול יזרקנו זריקה אחת ת"ל סביב אי סביב יכול יקיפנו כחוט ת"ל [ה]וזרקו הא כיצד [ו] כמין גמא (ודמה טעון) [ז] שתי מתנות שהן ארבע [ו]ר' ישמעאל אומר נאמר כאן סביב ונאמר להלן [ז]סביב מה להלן פיסוק וארבע [ח] מתנות אף כאן פיסוק וארבע מתנות אי מה להלן ארבע מתנות על ארבע קרנות אף כאן ארבע מתנות על ארבע קרנות אמרת עולה טעונה יסוד [ח]וקרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד מ"ט אמר ר' אלעזר [ט]לפי שלא היתה בחלקו של טורף דאמר רב שמואל בר רב יצחק מזבח אוכל בחלקו של יהודה אמה [י]אמר רבי לוי בר חמא אמר [ט] רבי חמא ברבי חנינא רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסה בחלקו של בנימין [י] והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לנוטלה שנאמר

תנא דבי רבי ישמעאל [א]. היו שונין כרבי שמעון בן יוחי זה וזה יסוד מערבי. תלמידי רבי ישמעאל היו שונין משנה שנשנית בבית מדרשו של רבי שמעון דזה וזה יסוד מערבי כרבי ישמעאל: **וסימניך**. שלא תחליף הגירסא לומר זה וזה דרומי: **משכוה גברי לגברא**. תלמידי ר' ישמעאל שהן מרובין משכו את ר"ש לומר כדברי רבן: **מתני' העולה קדשי קדשים**. היא ליפסל ביוצא ובטבול יום ובמחוסר כפורים ומועלין בה: **שתי מתנות**. בקרן מזרחית צפונית ובקרן מערבית דרומית שכנגדה באלכסון והכי תנן במסכת תמיד (דף ל:) בא לו לקרן מזרחית צפונית נותן מזרחית צפונית מערבית דרומית נותן מערבית דרומית וטעמא משום דקרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד כדאמרינן בשמעתין ועולה טעונה [יב] תורת מתן דמה כנגד היסוד וכדרבינן לעיל (דף נג.) מק"ו משירי חטאת הילכך בעי [הנך] תרתי דאמרן [יג]: **שתי מתנות שהן ד'**. בעינן כדי שיהא מתן הדם בד' רוחות המזבח והא לא משכחת לה אלא בשתי קרנות העומדות [זו] באלכסונה של זו דאי בשתים שברוח אחת לא הוי דם אלא בג' רוחות של מזבח ולא קרינן ביה סביב: **שהן ארבע**. בגמ' מפרש היכי עביד: **גמ' מאי** טעמא תני בה קדשי קדשים. מאי דלא תני גבי חטאות ואשמות דהוו נמי קדשי קדשים: ומשני **משום דלא כתיב בה**. איצטריך לאשמועינן דאפ"ה קדשי קדשים היא דהא כולה לגבוה ואין לך קדשי קדשים כזה ונקדשים קלים גופייהו מאי דאזיל מינייהו לגבוה קדשי קדשים הוא כדתנן לקמן בפ' התדיר (דף פט.) מעשר קודם לעופות מפני שהוא מין זבח ויש בו קדשי קדשים דמו ואימוריו: **היכי עביד**. דנעשים השתים שהן [יד] ארבע: **נותן וחוזר ונותן**. זורק מן הכלי ולמזבח כרוח זו של קרן וכן ברוח השניה של קרן וכן לקרן שכנגדה באלכסון ונמצא מן הדם לד' רוחות של מזבח מתנה לכל רוח: **כמין גמא**. זורק נגד [טו] הפינה מן הכלי והדם מתפשט לשתי רוחות הפינה והרי הוא כמין גאם אות יונית עשויה ככף פשוטה (א): **וזרקו את הדם על המזבח סביב**. בעולה כתיב וכן כתיב בשלמים [ו] ואשם [ז]: **ת"ל וזרקו**. ואין זריקה אלא מרחוק ובחוטו [טז] אי אפשר להקיף אלא באצבע ובנגיעה: **ודמה** [יז] **טעון כו'**. כמין גמא ובשתי קרנות שבאלכסון דאיכא סביב לארבע רוחות המזבח ובזריקה: **ונאמר להלן סביב**. בחטאות [יח] המלואים בלו את אהרן: **מה להלן פיסוק ד' מתנות**. ד' נפסקות זו מזו דהא על ארבע קרנות נותן: **אף כאן**. אע"פ [יט] שבשתי קרנות פיסוק בעינן והיינו כדרב [כ] נותן וחוזר ונותן: **עולה טעונה יסוד**. תחילת מתנותיה צריכה נגד היסוד שיהא יסוד המזבח [כא] תחת מקום מתנה ומקל וחומר איתיה לעיל בפירקין (דף נג.): **לא היה לה יסוד**. לקמיה מפרש היכי דמי. הילכך בקרן מזרחית צפונית היה מתחיל: **מאי טעם**. לא היה לה יסוד: **טורף**. בנימין דכתיב ביה זאב יטרף (בראשית מט) שנתנבא יעקב עליו בבקר יאכל עד (שם) באחסנתיה תיתבני [כב] מדבחא ואותה הקרן לא היתה בחלקו כדמפרש ואזיל: **דאמר רב שמואל בר רב יצחק מזבח היה אוכל** [כג] **בחלקו של יהודה אמה**. אמה במזרחו אמה בדרומו על כל האורך בעובי אמה שבמזרח על פני כל המזרח שכשמגיע לקרן מזרחית צפונית היתה כלה בסמוך לקרן אמה וכן אכילת האמה הדרומית לא היתה מהלכת על פני כל הדרום שכשמגעת לקרן דרומית מערבית כלה בסמוך לקרן אמה כדתנן לקמן (דף נד.) היסוד מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל במזרח אמה אחת ובדרום אמה אחת נמצא יסוד לג' קרנות כזה: **רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה**. לדרומו של מזבח שחלקו של יהודה היתה במזרח כדתניא (יומא דף יב.) מה היה בחלקו של יהודה הר הבית (בכניסתו) והלשכות שבו והעזרות עזרת נשים כולה (ועזרת) [כד] ושנים ועשרים אמה של מקום דריסת רגלי הכהנים [כה] ומקום דריסת רגלי ישראל מיקרו עזרות נמצא חלקו של יהודה במזרח המזבח וכלו [לדרום] [כו] והמזבח אוכל בחלקו אמה במזרח [כז] מלבד אמה של קרן מזרחית צפונית היתה כולה חלקו של יהודה שהיתה אותה אמה ברחוק מן הקרן אמה והרצועה היתה יוצאה בדרום למזבח ונכנסת בחלקו של בנימין שממקום הדריסה ולמעלה [כח] היה חלקו של בנימין אלא שרצועה זו היתה ליהודה באה בתוך חלקו של בנימין בדרומו של מזבח ומזבח אוכל בה אמה והיא אמה שהיא [כט] כניסת היסוד ראוי להיות בה כדאמר מר (מדות פרק ג מ"א) עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד כל אורך כותל מזרחי בעובי אמה היה אוכל חלקו של יהודה וכן כותל דרומי לבד אמה סמוך לקרן דרומית מערבית [ל]:

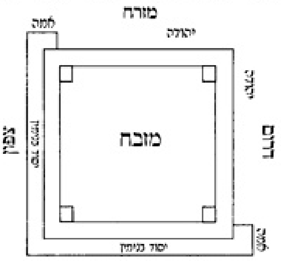

וסימניך משכינהו גברי לגברא. פירש בקונטרס תלמידי רבי ישמעאל שהם מרובים משכו את רבי שמעון לומר כדברי רבם ותימה דלקמן פרק בתרא (דף קיט:) אמרינן וסימניך משכינהו גברא לגברי דר' שמעון דאמר זו וזו ירושלים משכינהו (ב) לרבי ישמעאל והשתא מה סימניך הוא זה כיון דפעמים אמרינן איפכא ונראה כדגרסינן בספרים ישנים זה וזה יסוד דרומי וסימניך משכינהו גברי לגברא רבי שמעון בן יוחי קרי גברי לפי שנזכר שמו ושם אביו ור' ישמעאל שהוא יחידי קרי גברא וגרסינן נמי פרק בתרא (שם) וסימניך משכינהו גברי לגברא וכן בערוך בערך משך: **העולה** קדשי קדשים כו'. תימה דלא תני שפיכות שיריים בעולה והלא כל הדמים טעונין יסוד כדדרשינן [לא] העולה למזבח של עולה לפירוש הקונטרס ובריש בית שמאי (לעיל דף לו.) אמרינן מנין לכל הדמים שטעונין מתן דמים ליסוד ועוד דבמסכת תמיד (דף ל:) תנן שירי הדם היה שופך על יסוד דרומי ותירץ ה"ר משה מפונטויז"א משום דעולה בזריקת כלי וזימנין דלית בה שיריים בחטאת [לב] דבאצבע אי אפשר בלא שיריים ולא נהירא דכולה שמעתא מוכחת דמלוה במתן שיריים [לג] וה"ר יעקב מאורלינ"ש פירש דכיון דשמעי' [לד] תנא דפנימיים ביסוד מערבי [לה] וגם התחיל בחיצונים למיתני יסוד דרומי הוא הדין בכולהו ואע"ג דקתני בכל פנימיים היינו משום דהתחיל בפנימיים וצריך למיתני בחיצונים ואין רוצה להפסיק: **קדשי** קדשים. פי' בקונטרס ליפסל ביוצא ובטבול יום [לו] ומועלין בה ולא היה לו לפרש לענין טבול יום ומחוסר כפורים שזה הדין נוהג בכל קדשים אפילו קלים אבל יוצא ומעילה ניחא דקדשים קלים לא (מבטלי) מיפסלי ביוצא ואין בהן מעילה [לז]: **משום** דלא כתיב בה קדשי קדשים. תימה ומהאי [לח] טעמא הוה ליה למימר גבי זבחי שלמי צבור דהא לא כתב בהו קדשי קדשים ויליפינן להו לקמן (דף נה.) מדאיתקש לעולה מה עולה קדשי קדשים: **נאמר** כאן סביב כו'. הא דאיצטריך לעיל לאקושי חטאת לעולה לענין צפון משום דמהך גזירה שוה דסביב ליכא למילף דלא שייכא אלא לענין מתנות דהא חטאת שנכנס דמה לפנים פסולה ודמה טעון ליסוד מה שאין כן בעולה: **מה** להלן פיסוק מתנות כו'. תימה כי היכי דדרשינן בפרק קמא (לעיל ד' י:) אותה דמה למעלה ולא אחרת דמה למעלה הכא נמי נימא אותה בפיסוק מתנות ולא אחרת בפיסוק מתנות:

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הלכה ו:

לד ב מיי' פ"ו שם הלכה א:

לה ג מיי' פ"ה שם הלכה ו:

לו ד מיי' פ"ב מהלכות בית הבחירה הלכה י:

תורה אור השלם

1. וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְהֹוָה וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא א, ה

2. וַיִּשְׁחָט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַדָּם וַיִּתֵּן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב בְּאֶצְבָּעוֹ וַיְחַטֵּא אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת הַדָּם יָצַק אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ וַיְקַדְּשֵׁהוּ לְכַפֵּר עָלָיו: ויקרא ח, טו

מוסף רש"י

נאמר כאן סביב. בעולה ואשם: **מה להלן פיסוק ארבע מתנות.** דהא ד' קרנות כתיב בה ואי אפשר לשתי קרנות בבת אחת: **אף כאן פיסוק וארבע מתנות.** דלאותה מתנה דנותן לקרן שהוא כשתים צריך לפסוק לצפונה של קרן ולמזרחה של קרן (לעיל י.) **והיה בנימין הצדיק.** לפיה כרות הקדש שכן עתיד להיות ולמצטער עליה (מגילה כו.) **מצטער עליה.** מתאוה עליה. (לקמן קיח:)

ליקוטים

שירי קדשי קדשים וכו'. כתב הראב"ד ז"ל בפירושו למסכת תמיד בר"פ לא היו כופתין וז"ל שירי הדם היה שופך על יסוד דרומית. יש מקשין בפרק איזהו מקומן אמאי לא קתני בעולה דשירי הדם היה שופך על יסוד דרומי כדקתני בחטאות הצבור והיחיד ובשעירים הנשרפים שמגיד לנו היכן היה שופך שירי הדם הו"ל לאשמועינן גבי עולה היכן היה שופך שירי הדם וכדאשמעינן בעולת התמיד בר"פ לא היו כופתין שירי הדם היה שופך על יסוד דרומית. דלא מסתבר לחלק בין עולת התמיד לשאר עולות. ויש לתרץ שאלמלא פרים ושעירים משונים בשפיכתם מחטאות הצבור והיחיד לא היה צריך לפרש בחטאות הצבור והיחיד היכן היה שופך שירי הדם משום דהוה אמרינן כיון דתנא בחדא הוא הדין בכולהו מפני שכל הקדשים טעונין שפיכה בשירי דמיהן חוץ מבכור ומעשר ופסח שהיה שופך שפיכה אחת, אבל בשביל שפרים ושעירים הנשרפים שירי דמיהם נשפכין על יסוד מערבי הוצרך לפרש בחטאות הצבור והיחיד דשירי הדם היה שופך על יסוד דרומי ותנא חטאות הצבור והיחיד והוא הדין לכולהו. אלא שיש להקשות על זה דאמאי קתני בכולהו מעולה ואילך ודמן טעון שתי מתנות, הה"נ הו"ל למיתני בעולה והוא הדין לכולהו. אלא י"ל דהיינו טעמא דלא נקט שירי הדם וכו' אלא גבי פרים ושעירים הנשרפים וחטאות משום דכתיב בהו קרא שטעונין שפיכת שירים ליסוד ואחריני מרבויא קאתו איכא למימר דלא קתני. מיהו מורי ה"ר אפרים היה אומר דודאי דעולה וכל הקדשים חוץ מפרים וחטאות ושעירים הנשרפים אין נשפכין ליסוד השירים שלהם מדלא קתני להו בסדר המשנה הבא בפ' איזהו מקומן. עכ"ל בתוספת קצת ביאור לשונו ז"ל, והארוך ליישב הסוגיות אשר יקשה מהם לרבו ז"ל (מלאכת שלמה): קרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד. פירש"י ז"ל כי כל רוח מזרחי היה בלא יסוד חוץ מאמה אחת סמוך לקרן צפוני. ואחרים מן הגאונים ז"ל פירשו כי לכל היה יסוד חוץ מקרן מזרחית דרומית ממש אמה מכאן ואמה מכאן. ודברי רש"י ז"ל עיקר וכן מוכח בזבחים (ריטב"א יומא טז.) והיינו מדקאמר התם מזבח אוכל בחלקו של יהודה אמה, ולדבריהם היה אוכל יסוד המזבח בחלקו של יהודה יותר ויותר מאמה. ועוד דכיון דחלקו של יהודה במזרח כדתניא לעיל מה היה בחלקו של יהודה הר הבית והלשכות וכו' לענה יהיה יסוד בכל הרוח ולא סמוך לקרן מזרחית דרומית כיון שלא היה בחלקו של טורף. וכן תקשי מצד דרום. ועוד מאי פריך התם תא שמע נמצא מזרח אמה על יסוד וכו', כיון דלדבריהם היסוד היה גם על פני דרום ולא סמוך לקרן יע"ש. אלא דקשה לי דאמאי לא קאמר הריטב"א דהכי מוכח בהדיא ממתני' דמדות דקתני אוכל במזרח אמה אחת וכו' והו לא. ועיין דברי הגאונים ז"ל צ"ע. ועי' בס' צורת הבית סי' ל"ו ובס' חנוכת הבית סי' ל"ב שכתבו דהמציירים המזבח בפירוש הרמב"ם דלא הניחו פנוי כי אם הקרן דרומית מזרחית שגגה היא היוצאת מלפני המדפיס יע"ש. אמת הוא כי מדברי הרמב"ם בפירושו למדות ובחי' פ"ב מהלכות בית הבחירה משמע שסובר כפרש"י ז"ל אבל איך שיהיה טעות גמור אינו דהרי הגאונים סוברים כן ועיין בס' שלטי הגיבורים סוף פ' [illegible]

מסורת הש"ס

א) [לקמן קיט: יומא טז.], ב) ת"כ ויקרא נדבה פרשה ד ה"ט, ג) [לעיל י: לקמן לד:], ד) [עי' תוס' יומא יב. ד"ה ירושלים ותוס' מגילה כו. ד"ה ולצפון עי' ירוש' ערלה פ"א ה"ב], ה) יומא יב. מגילה כו. לקמן קיח: [אדר"נ פל"ה ה"ג ועי' בפי' בנין יהושע הטעם על לפיכך ובילקוט שמעוני הברכה תתקנ"ז דף שא ע"ד ספרי ברכה שנב, ירוש' מגילה פ"א הי"ב], ו) ויקרא ג ב, ז) שם ז ב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כמין גמא וכו' פשוטה הס"ד ואח"כ מ"ה סביב וזרקו: (ב) תוס' ד"ה וסימניך וכו' משכינהו לתלמידי ר' ישמעאל:

שינויי נוסחאות

אן] נ"ל כרבי (שמכ"י הגדו"ב) נ"א ברבי רשב"י (ב"ש וכ"ה ביומא טז א): בן] תיבת אומרים נמחק (ר"ש וכ"ה ברש"י וביומא שם): גן] נ"ל תנו בה (ר"ש): דן] נ"ל קדש (שמכ"י): [illegible]

שיטה מקובצת משום דלא כתיב בה קדשי קדשים. [illegible]